

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГУ В СИСТЕМІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дудар Т.Г.

завідувач кафедри аграрного менеджменту і права
Тернопільського національного економічного університету,
доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН України, заслужений діяч науки і техніки України,

В сучасних умовах інтеграції України в світове економічне середовище питання розвитку консалтингу підприємницької діяльності набувають широкого значення. Необхідність у консалтингових послугах виникла з недостатнім досвідом вітчизняних управлінців у галузі іноземного інвестування, зливання українських та іноземних капіталів, зміни внутрішньої структури підприємств та її перетворення відповідно до світових стандартів тощо. Проблеми українських підприємств не менш складні, ніж у закордонних колег, але наявність розвиненого ринку консалтингових послуг забезпечує їм швидкість та ефективність вирішення основних питань підприємницької діяльності.

Наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених свідчать, що вітчизняний консалтинг, як і зарубіжний неухильно розвивається [1-5].

Метою дослідження є аналіз напрямів розвитку консалтингу підприємницької діяльності в Україні та світі із визначенням ролі консультанта в системі підприємництва.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринку сфера уваги будь-якого керівника підприємства або бізнесмена стає надзвичайно широкою, а прийняття управлінських рішень – дуже складним процесом, який одному фахівцю або вузькій групі людей не під силу. Виникає нагальна потреба в тому, щоб, проаналізувавши і прорахувавши безліч варіантів, відібрати той необхідний, який найкращим чином призведе до очікуваного результату.

Консалтинг – це комплекс знань, пов'язаних з науковим пошуком, проведенням досліджень, постановкою експериментів з метою розширення наявних та отримання нових знань, перевірки наукових гіпотез, встановлення закономірностей, наукових узагальнень, наукового обґрунтування проектів для успішного розвитку організації. Консалтинг – дуже складне багатофакторне соціальне явище, значення якого в міру розвитку суспільства, ринкових відносин постійно зростає.

Консалтинг знаходить вираз у наданні консультаційної допомоги насамперед керівникам з різноманітних проблем управління, реорганізації і акціонування підприємств, здійснення маркетингових досліджень, зовнішньоекономічної діяльності, перебудови загального менеджменту у зв'язку з виходом підприємств на ринок і роботою в умовах конкуренції.

Дослідницька функція консалтингових фірм пов'язана з виявленням тих факторів, закономірностей і тенденцій, які вирішальною мірою впливають на результати роботи конкретного підприємства, організації.

У процесі діяльності суб'єктів господарювання виникає безліч проблем, суттєву допомогу у вирішенні яких може надати управлінське консультування.

Управлінське консультування – це діяльність і професія. Його змістом є допомога керівникам у вирішенні управлінських проблем.

Європейська Федерація асоціацій консультантів з економіки і управління (ФЕАКО) визначила: “Менеджмент-консалтинг полягає в наданні незалежних порад і допомоги з питань управління, включаючи визначення і оцінку проблем і (або) можливостей, рекомендації відповідних заходів і допомогу в їх реалізації” [6].

Управлінське консультування широко застосовується в розвинутих країнах світу, де ефективно працюють консультаційні фірми, і діяльність професіонала-консультанта стала звичною. Запрошення професійних консультантів стало однією із сторін ділової культури фірми. Клієнт – залучений в роботу з консультаційною компанією, бере участь в процесі консультування, що забезпечує високу ефективність всього процесу.

Під процесом консультування розуміють послідовну серію дій, заходів, що вживаються консультантом для досягнення позитивних змін всередині клієнтської організації, розв'язання проблем або створення умов, за яких у клієнта з'явиться можливість зробити це самостійно.

Основа управлінського консультування складають досягнення економіки, соціології, психології та інших наук.

Консалтингові послуги найчастіше здійснюються в формі консалтингових проектів, а не у формі усних, одноразових порад.

У країнах з ринковою економікою запрошення професіоналів є престижним свідченням того, що фірма володіє достатньою діловою культурою, щоб використовувати запропонований ринком інтелектуальний капітал в області менеджменту.

Незважаючи на досягнуті успіхи в галузі консультування, воно потребує більш інтенсивного розвитку, особливо в даний час, так як не одну організацію, що займається управлінським консультуванням, не можна визнати повністю такою, що відповідає вимогам, що пред'являються до такого роду організацій з точки зору їх самостійності, ефективності роботи та зацікавленості.

Клієнту може знадобитися допомога консультантів по одній або кількох проблемах, при описі яких слід враховувати рекомендації про їх віднесення до того чи іншого виду консультаційних послуг. Натепер можна виділити наступні напрями консультаційних послуг [7]: загальні проблеми бізнесу; стратегії розвитку; функції та процеси управління; операційні системи; аутсорсинг та інші нові послуги; організаційні зміни і підвищення ефективності; управління персоналом; інформаційні технології.

На міжнародному ринку консалтингових послуг існують різнопрофільні консалтингові організації. Найкрупнішою є "Велика четвірка", що об'єднує чотири найбільші у світі компанії: Ernst & Young; KPMG; PricewaterhouseCoopers; Deloitte & Touche.

Нижче приведена чисельність персоналу "Великої четвірки" і виручка згідно з доступними даними [8].

Найбільших фірм колись було вісім, і називалися вони разом “Велика вісімка”. У 1989-му році в результаті злиття Deloitte, Haskins and Sells і Touche Ross (об’єднана фірма стала називатися Deloitte & Touche), і Ernst & Whinney і Arthur Young (Ernst & Young) “Вісімка” перетворилася на “шістку”. Кількість найбільших компаній знову скоротилася в 1998 році після злиття Price Waterhouse Coopers & Lybrand і (в результаті виникла PricewaterhouseCoopers).

PricewaterhouseCoopers (PwC) – найбільша у світі міжнародна мережа компаній, що пропонують професійні послуги в області консалтингу та аудиту. Під “PricewaterhouseCoopers” розуміються компанії, що входять до міжнародної мережі компаній PricewaterhouseCoopers International Limited, кожна з яких є самостійною юридичною особою. Компанія існує на протязі більше 158 років і входить в так звану Велику Четвірку аудиторських компаній.

Мережа PricewaterhouseCoopers налічує близько 770 офісів в 151 країні, штаб-квартира розташована в Нью-Йорку. У 2006 році 425 компаній зі світового рейтингу корпорацій FT Global 500 були клієнтами PricewaterhouseCoopers. У компанії працює більше 163 тис. чол. Виручка PricewaterhouseCoopers в 2011 році склала 29,2 млрд. дол. США.

Deloitte Touche Tohmatsu – міжнародна компанія, що надає професійні послуги. Крім послуг у сфері аудиту, Deloitte Touche Tohmatsu є однією з найбільших фірм, що надають консалтингові послуги провідним компаніям світу. У 2010 році було оголошено, що Deloitte Touche Tohmatsu з виручкою у фінансовому році, що завершився 31 травня, в 26,6 млрд. дол. США стала лідером на світовому ринку професійних послуг.

Deloitte Touche Tohmatsu представляє собою мережу компаній – партнерств, які є незалежними юридичними особами та ведуть діяльність по всьому світу, які входять до складу об’єднання Deloitte Touche Tohmatsu Limited. Deloitte надає аудиторські і консалтингові послуги в 140 країнах світу (на 2010 рік). На відміну від конкурентів по “четвірці”, Deloitte в повному обсязі зберегла консалтинговий бізнес, від якого PricewaterhouseCoopers, KPMG і Ernst & Young відмовилися після скандалів з WorldCom / Enron. Чисельність

персоналу (2011 рік) – 182 тис. чол. Виручка компанії в 2011 році склала 28,8 млрд. дол. США.

Ernst & Young (E & Y) – американська аудиторська компанія, одна з найбільших у світі.

У 2007 році Ernst & Young визнана журналом Forbes сьомий за величиною приватною компанією США. Її клієнтами є найбільші міжнародні корпорації, включаючи American Airlines, British Airways, Telefonica, TetraPak, Porsche, ConocoPhillips, Google та інші.

Основні фінансові показники:

Оборот компанії в 2011 році – 22,9 млрд. дол. США.

Оборот компанії в 2007 році – 21,1 млрд. дол. США.

Ernst & Young є міжнародною компанією, що надає послуги за чотирма основними напрямками: аудит; оподаткування; консультаційний супровід угод; консультування з питань ведення бізнесу.

Так само компанія Ernst & Young може допомогти підприємству в управлінні ризиками, оптимізації системи внутрішнього контролю та розкритті потенціалу його бізнесу. Чисельність персоналу (2011 рік) – 152 тис. чол.

У 2010 році практика послуг у сфері оподаткування компанії Ernst & Young отримала премію EUROPEAN TAX AWARDS в категорії “національна податкова фірма року”. Дана премія присуджується редакцією журналу International Tax Review за найбільш інноваційні досягнення європейських компаній у сфері податкових операцій, оптимізації оподаткування.

KPMG – міжнародна аудиторська компанія, яка є одною із тих, що найбільш динамічно і швидко розвивається в світі: у 2008 році загальне зростання склало 62,1%. Виручка компанії в 2011 році склала 22,7 млрд. дол. США.

KPMG сьогодні – це міжнародна мережа фірм, що надають аудиторські, податкові та консультаційні послуги. В офісах KPMG в 146 країнах світу працюють понад 145 тис. консультантів.

Основні послуги компанії: аудит; консультаційні послуги; податкове та юридичне консультування.

KPMG розробляє пропозиції послуг для кожного конкретного випадку, що допомагає клієнтам вирішувати поточні питання і розраховувати на успіх у довгостроковій перспективі.

В світі з'являються нові фірми та нові консалтингові послуги. Найбільш перспективний в Україні стає консалтинг у малому та середньому бізнесі. Тут є величезні можливості для креативних ідей та інноваційних розробок.

Постійний успіх супроводжує підприємця, здатним швидко змінюватися. Стрімко змінюється ринок, споживачі, конкуренти, а той, хто стоїть на місці – неминуче відстає. Динаміка сучасного ринку вимагає від бізнесу отримання високих результатів у стислі терміни, ефективних інновацій, професійно розроблених і впроваджених змін. Але, інновації вимагають додаткових ресурсів, обсяг яких у кожній підприємницькій компанії обмежений. Це, в першу чергу, інформація, кваліфікований персонал, час.

Співробітники компанії мають досвід вирішення широкого кола завдань, але не завжди володіють інформацією, достатньою для розробки та впровадження інноваційних рішень. Для цього необхідні фахівці, здатні виконати таку роботу. Причому ці фахівці повинні бути незалежними від замовника, щоб давати об'єктивні рекомендації. Такими незалежними фахівцями і є професійні консультанти, що працюють в консалтингових компаніях. Консультування трудомісткий вид професійної діяльності. Його ефективність, насамперед, визначається потенціалом консультантів.

Професійний консультант поряд із спеціальною освітою повинен мати великий досвід у цій галузі. Базою діяльності консультанта є спеціальні знання, аналітичні здібності, володіння методами і технологіями сучасного управління. Однією з головних особливостей професійних консультантів є їх гнучкість. Вони повинні виступати саме в тій якості, яка необхідна клієнтові саме на даний момент.

По відношенню до клієнтської організації консультанти поділяються на зовнішніх і внутрішніх [9]. Внутрішні – консультують, використовуючи свої знання, зв'язки, будучи співробітниками клієнтської організації. Зовнішні – не є членами клієнтської організації. Вони мають досвід вирішення аналогічних проблем на різних підприємствах, знають різні методи діагностики, рішення проблем і впровадження рекомендацій; дотримуються професійної етики (конфіденційність одержуваних даних, неприпустимість одночасного обслуговування конкурентів і т.д.).

Поради та пропозиції консультанта носять рекомендаційний характер і не мають сили наказу або розпорядження.

Він пропонує різні варіанти вирішення проблеми з аналізом їх позитивних і негативних сторін. Так як консультант не є штатним працівником і наймається для вирішення чітко сформульованої проблеми, його функції, обов'язок, відповідальність визначаються спільно з клієнтом та фіксуються в контракті.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, стрімке входження України в ринкову економіку призвело до виникнення консалтингової діяльності, що стає підприємницькою інфраструктурою бізнесу, одним із основних факторів його ефективного розвитку. Сьогодні успішно функціонують підприємства, які грамотно і компетентно використовують консалтингові послуги. Популярними стають консалтингові компанії, що надають такі послуги, як аналітична інформація про стан ринку, аутсорсинг, прокат директорів, фондрейзинг, рекомендації із стратегії бізнесу, експертна оцінка інноваційних проектів для їх впровадження у виробництво, розробка інвестиційних пропозицій та антикризових програм, кадровий консалтинг, тощо. Можливий успіх консультування багато в чому залежить від консультантів, зокрема, від їх готовності до нововведень, адаптованості набору послуг до потреб клієнтів, пошуку нових продуктів і ринків, застосування нових методів втручання та внесення змін під час реалізації консультаційних пропозицій. Подальший розвиток консалтингу підприємницької діяльності

повинен відбуватися на інноваційній основі і забезпечувати нагальні потреби конкурентоспроможного виробництва.

Список використаної літератури

1. Верба В.А. Детермінанти формування та тенденції розвитку консалтингового ринку в Україні // Стратегія економічного розвитку України: зб. наук, праць – 2008. – № 22-23. – С. 97-104.
2. Кальна-Дубінюк Т.П. Інноваційний консалтинг: становлення та сучасні тенденції / Т.П. Кальна-Дубінюк // Інтер АГРО 2010: зб. статей. – К.: НУБіП, 2010. – С. 20-24.
3. Краснейчук А. О. Управлінське консультування як різновид консультаційної діяльності в системі державного управління України / А.О. Краснейчук // Вісн. НАДУ. – 2007. – № 1. – С. 43–50.
4. Соколова М.М. Управленческое консультирование: Учеб. пособие / М.М. Соколова. – М.: ИНФРА-М, 2012. – 215 с.
5. Kozári J. The Role of Extension in the Technical Improvement of Agricultural Enterprises / J. Kozári, K. Tyth // Науковий вісник НУБіП України. Серія “Економіка, аграрний менеджмент, бізнес”. – 2011. – Вип. 168, ч.3. – С. 34-39.
6. Управленческое консультирование. В 2 т. Т. 1 / Пер. с англ. под. ред. Милана Курба. – 2-е изд. – М.: СП Интерэксперт, 1992.
7. Хміль Ф.І. Основи управлінського консультування: навчальний посібник / Ф.І. Хміль. – К.: Академвидав, 2008. – 240 с.
8. Велика четвірка аудиторських компаній. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
9. Кропивко М.Ф. Управлінський консалтинг: Навч. посібник / М.Ф. Кропивко, Т.П. Кальна-Дубінюк, М.Ф. Безкровний та ін. // – К.: Агроконсалт, 2004. – 344 с.